

چنان نماند، چنین نیز هم نخواهد ماند

دکتر مهدی پاجوهی
پژوهشگر
دکتر مهدی پاجوهی خراسانی

سخت یا آسان، بالا یا پایین، سیاه یا سفید، کم یا زیاد و به هر صورتی که برای شما مطلوب یا نامطلوب باشد، زمانه همچون برق و باد می‌گذرد و احدی یاری آنکه داشتن آن را ندارد. هیچ چیزی دوام ندارد و به قول معروف «تغییر تنها چیزی است که همواره ثابت است» و همگان را در برمی‌گیرد. زمانه بین آدم‌ها دست به دست می‌شود، روزی یکی امیر است و دیگری فقیر و روزی دیگر زمانه جای آن‌ها را عوض می‌کند و همه ذ‌هن نظم‌گرا و عادت‌گرای آدمی را تغییر می‌دهد. روزگار برای خود نظم و حکمتی دارد که ما خیلی وقت‌ها از آن بی‌خبریم یا توان درک آن را نداریم. بنا به فرموده امیرالمؤمنین^(ع) «دنیا دو روز است! یک روز با تو و روز دیگر علیه توست. روزی که با توست، مغرور نشو و روزی که علیه توست، نومید مگرد. زیرا هر دو پایان‌پذیرند». حال در این عمر کوتاه و در دنیای فانی چه خوب است نام نیکی از خود

به جای گذاشتن و تلاش در جهت اینکه من هم دین خویش را برای بهتر شدن دنیا‌دا کنم. گاهی در واقف‌سای زندگی دنیا و کش و قوس‌هایی که انسان با سرنوشت خویش دارد، چنان دچار روزمرگی و تلاش برای تأمین معاش و رفاه بیشتری می‌شود که از برخی امور که سبب سلامت نفس و ارتقای روح است، غفلت می‌کند.

یکی از این موارد اساسی که تقریباً همه مکاتب و ادیان به آن اعتقاد دارند و بر اهمیت و تعالی بخشی آن تأکید ورزیده‌اند، موضوع کمک، انفاق، صدقه دادن و یاری رساندن به انسان‌های محروم و ضعیف است. محرومیت و ضعف خصلت همه آدم‌هاست و فقط نسبت، موضوع و شکل آن متفاوت است. در این میان چه سعادت است دل دریایی داشتن و دست بخشنده که می‌تواند دنیا و آخرت انسان را رونق ببخشد و حال جسم و روح را بهتر و بهتر کند. البته در اوضاع فعلی اقتصاد کشور مشکلات معیشتی بسیار فراگیر شده است و افرادی که برای تأمین نیازها و خواسته‌هایشان گرفتار مشکل هستند، افزایش یافته‌اند. به بیان دیگر، همه ما کمابیش گرفتار این موضوع یا موارد مشابه آن هستیم. اما دل‌مهربان و دست‌بخشنده در هر وضعی مانند درختی پرثمر به اطرافیانش مهر و عاطفه می‌بخشد. شاید باتوجه به اوضاع و اقتضائات، میزان آن کم و زیاد شود، اما در اصل آن خللی ایجاد نمی‌شود تا بدین‌گونه رودخانه پرشور و پرتلاطم انسانیت و مهرورزی همواره جوشان و خروشان باشد.

اکنون به سرعت به روزهای پایانی سال نزدیک می‌شویم؛ سالی که مقارن با ماه مبارک رمضان است. همه خانواده‌های ایرانی خودشان را برای استقبال از بهار قرآن و همچنین بهار طبیعت آماده می‌کنند و چه نیک است در کنار این حس و شوری که قرار است زندگی همه ما را فرا بگیرد، به شکرانه سلامتی و شکرانه درک سال جدید، هوای یکدیگر را داشته باشیم. بهتر است از اقوام و اطرافیان، دوستان و همسایگانمان شروع کنیم و بدون اینکه آن‌ها از ما کمک بخواهند یا مطالبه‌ای داشته باشند، بنا به شناختی که از آن‌ها داریم، هرجایی که حدس می‌زنیم کمکی از ما ساخته است، دریغ نکنیم و به سویی آن‌ها شتابان و با رغبت حرکت کنیم تا هم دردی از درد‌هایشان را دوا باشیم و هم دلی را هرچند اندک شاد کنیم. اصلاً نپندارید از ما کاری ساخته نیست یا اینکه خودم هشتی دارم که گرو نه است! باور کنید خدای مهربان هست، می‌بیند، پاداش می‌دهد و شما و خانواده‌تان را در این راه یاری می‌رساند. برای یادکردن همدیگر شتاب کنید و به یکدیگر یاری برسایید که به قول خواجه شیراز:

رسید مژده که ایام غم نخواهد ماند

چنان نماند، چنین نیز هم نخواهد ماند

پیرس و بدان

حکم شرعی شرایط احتکار

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۳۰۰۰۷۲۸۸ با ما در میان بگذارید.

- سؤال: احتکار چیست و حکم شرعی آن چگونه است؟
- پاسخ اجمالی:

احتکار از ماده «حکر» است و حکر به معنای ذخیره کردن طعام به امید و انتظار چیزی است. به کسی که این عمل را انجام می‌دهد «محتکر» گفته می‌شود. به نظر برخی لغت‌شناسان، احتکار به معنای جمع‌آوری و نگهداری طعام و آنچه خورده می‌شود (ارزاق)، به امید گران شدنش است.

احتکار عبارت است از کاستن یا متوقف کردن جریان توزیع کالا توسط همه یا برخی فروشندگان به طور موقت. این اقدام فروشندگان باتوجه به وضع بازار و به ویژه تقاضای تحریک شده خریداران برای بالا بردن قیمت و درآمد حاصل از افزایش قیمت کالا صورت می‌گیرد.

- شرایط احتکار چیست؟

مالک برای احتکار دو چیز است: (۱) نیاز مردم به کالای احتکار شده، (۲) اینکه فروشنده و عرضه‌کننده دیگری نباشد که مردم بتوانند از او کالایشان را تهیه کنند که در اصطلاح فقهی به آن شرط عدم باذل طعام گفته می‌شود.

● **شرط زمانی و مکانی:** چون در برخی روایات، مدت احتکار را برای زمانی که کالا فراوان است، چهل روز و برای زمانی که سختی و قحطی است، سه روز قرار داده‌اند، برخی گمان کرده‌اند کمتر از آن محسوب نمی‌شود. فقهای بسیاری از جمله شیخ مفید، علامه حلی و محقق حلی این نظر را نپذیرفته‌اند و معتقدند که احتکار حد و اندازه‌ای ندارد و در هر زمان که نیاز مردم به طعام [قوت] وجود داشته باشد، احتکار نیز وجود دارد، چه قبل از چهل روز (هنگامی که کالا فراوان باشد) و چه قبل از سه روز (زمان کمبود کالا).

● **مالک شدن کالا:** از راه خریدن آن، یکی دیگر از شرایطی که برای تحقق احتکار بیان شده، روایت حلبی از امام صادق^(ع) این است که: شخص کالا را خریده و انبار کرده باشد. بنابراین اگر کسی از راه کشاورزی یا هدیه گرفتن از دیگران یا راه‌های دیگر غیر از خریدن، مالک آذوقه شود و آن را انبار کند، به آن احتکار نمی‌گویند. بعضی فقیهان شیعه مانند محقق کرکی و علامه حلی نیز این نظریه را پذیرفته‌اند.

آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای

سؤال: احتکار چه کالاهایی حرام است؟

جواب: احتکار هر کالایی که مسئولان مربوط طبق قوانین و مقررات نظام جمهوری اسلامی، ممنوع اعلام کنند، جایز نیست و حرام است.

آیت‌ا...العظمی سیستانی

سؤال: حکم شرعی احتکار چیست؟

جواب: ذخیره‌سازی کالا خود داری از فروش آن «احتکار» نام دارد. احتکار در مواردی که مسلمانان یا سایر افرادی که جانشان محترم است، به طعامی نیاز داشته باشند و آن طعام به اندازه کافی در اختیار عموم نباشد، چنانچه فرد به امید افزایش قیمت، آن را ذخیره کند، حرام است. منظور از طعام در اینجا، قوت غالب مردم شهر است و این قوت در شهرهای مختلف متفاوت است. شایان ذکر است حکم ذکر شده، شامل همه چیزهایی که برای تهیه طعام لازم است، مانند مواد سوختی، وسایل آشپزی و همین‌طور نمک، روغن و مانند آن نیز می‌شود.

احتیاط مستحب آن است که احتکار در غیرطعام نسبت به همه اشیایی که مردم به آن احتیاج دارند مثل مسکن، وسیله نقلیه، لباس، لوازم منزل و دارو ترک شود. البته در برخی موارد اگر احتیاج مردم به حد ضرورت و اضطراب برسد، احکام الزامی ویژه‌ای وجود دارد و نیز اگر قوانین حکومتی در این زمینه وضع شده باشد، مخالفت با آن مورد رخصت نبوده است و تجویز نمی‌شود.

آیت‌ا...العظمی مکارم شیرازی

سؤال: در زمان فراگیر شدن برخی بیماری‌ها یا در زمان تحریم برخی اقلام دارویی و حتی کمبود آن در کشور، انبار کردن و احتکار کردن آن‌ها چه حکمی دارد؟

جواب: احتکار حرام است و معنای آن انبار کردن کالاهای ضروری و مورد نیاز مردم است به قصد آنکه بتواند باقیمت بیشتر بفروشد. مشروط بر اینکه به اندازه کافی آن کالا در بازار وجود نداشته باشد.

شکر

۱۳ آشنیه
۱۵ اسفند ۱۳۹۲
۲۲ شمان ۱۳۹۵
شماره ۲۲۷

۱۴

معارف

حمیده ذاکری| هر انسانی بنا به این امر که خداوند متعال بر تو و مقداری از وجود و هستی را به او افزوده کرده است و «وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي» را برایش به کار برده است، دارای استعدادی است. انسان یا توسل به این استعداد و نیرویی که خداوند در وجودش قرار داده است، به امر خداوند و اولیای برای هر امری می‌تواند خدا را صدا بزند و او را بخواند و دعا کند. دعای انسان باید مطابق با میزان استعدادش باشد و به قدر قابلیتش خداوند را بخواند تا دعایش به شرف اجابت نزدیک شود. حق تعالی فرمود: «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ». دعا کردن یکی از راه‌های کسب کمال نیز محسوب می‌شود. امروز می‌خواهیم درباره ادعیه‌ای که پیرامون امام زمان^(عج) وجود دارد و آثار آن‌ها صحبت کنیم. دعایی که نه تنها موجب خشودنی اولیا و ائمه اطهار^(ع) می‌شود، بلکه موجب رشد روحی و باطنی ما نیز می‌شود؛ زیرا گفتیم دعا باید مطابق با قابلیت و به قدر استعداد ما باشد که در این صورت مستجاب خواهد شد. پس لازم است وجودمان را وسعت ببخشیم تا بتوانیم این ادعیه را بخوانیم. برای این امر به مقاله‌ای پیرامون ادعیه مربوط به امام زمان^(ع) نوشته دکتر هادی رستگار مقدم رجوع کرده‌ایم که در ادامه آن را می‌خوانید.

شرایط دعاکننده

شخصی که دعایی می‌خواند، باید مواردی را رعایت کند از جمله پاکی و طهارت درونی. به این صورت که خودش را از آلودگی‌ها پاک سازد تا دعایش از مرحله گفتار به مقام حال و از مقام حال به زبان استعداد و قابلیت برسد و از ظاهر به باطن سرایت کند. در این صورت است که دعایش به شرف اجابت نزدیک و به مقصدش نائل می‌شود.

شرح فرازهایی از ادعیه ولی عصر^(عج)

باتوجه به کلماتی که در فقرات دعا‌های مربوط به امام عصر^(عج) وجود دارد، به حقایق زیادی می‌توان دست یافت که به بخشی از آن‌ها اشاره‌ای کوتاه و در حد وسع خواهیم کرد.

آغاز دعا

بیشتر ادعیه معمولاً با «اللهم» شروع می‌شوند. اینکه خدا را می‌خواهیم و از او مدد می‌خواهیم، به دلیل فقر و جودی خودمان است و دیگر اینکه اراده و قدرت او بر هر اراده و قدرتی غلبه دارد و تقویت‌کننده همه اراده‌ها و قدرت‌هاست. کلمه «کن»، که در قرآن کریم در سوره نحل آمده است «إِنَّمَا قَوْلُنَا لِأَنَّا نُفْعَلُ لَهْ كُنْ فَيَكُونُ». غلبه اراده و قدرت الهی برای ایجاد شیء و تحقق آنی آن است. با وجود این، این کلمه از ناحیه بنده و عبد به مثابه تقاضای تحقق اراده و ایجاد شیء دیگر است، مثل اینکه انسان عبد بگوید «اللهم إني أسئ لوليک الحجة أن تقول له کن سالماً؛ یعنی پروردگارا تقاضا می‌کنم از تو که برای ولی ات حجة بن الحسن^(ع) بگویی سالم باش، چرا که با این اراده او سالم خواهد بود. همان‌گونه که برای آتش بر ابراهیم چنین اراده‌ای را کرد: «یا نأُ کونی برداً و سلاماً». در نتیجه آتش که مقهور اراده الهی است، بر آن پیامبر عظیم‌الشان گلستان شد.

در این زمان و همه زمان‌ها

«فی هذه الساعة وفي كل الساعة» نشان دهنده این است که آن حضرت اکنون متولد شده است و زنده و سلامت است و ناظر بر رفتارهای ماست به‌اذن خداوند. «ولیا و حافظاً» درواقع خبر «کان» است؛ یعنی باید به این‌گونه باشد که «اللهم إني أسئلك لوليک الحجة أن تقول له کن ولياً و حافظاً و قائداً و ناصراً و ذليلاً و غنياً...»؛ یعنی پروردگارا از تو درخواست می‌کنم که برای حجت خود اراده کنی که ولی باشد. حافظ و رهبر و راهنما و چشم من (خدا روی زمین) باشد.

معنای دیگری هم که می‌توان بر این جمله آورد، این است که خداوند، تو برای آن حضرت ولی، حافظ، قائد، ناصر، دلیل و عین باش. این معنا هم صحیح است. اما اگر معنای اول را مدنظر بگیریم، درواقع نشان دهنده این است که بحث امامت باید از ناحیه خداوند متعال باشد و امام را باید خداوند مشخص کند. برخلاف آنچه برخی افراد می‌گویند، معنای ولی در حق متعال به معنای اولی در تصرف است. اما در بندگان و حتی اولیای خداوند این معنا لحاظ نمی‌شود.

معنای اسکان بر زمین

«حتی تُسَكِنَهُ أَرْضُكَ طَوْعاً» باتوجه به اینکه حضرت ولی عصر^(عج) روی زمین اقامت دارند، اسکان در زمین دارای چه معنایی می‌تواند باشد؟ می‌تواند اشاره به این باشد که بر اساس آنچه از روایات به دست می‌آید، پس از ظهور حضرت ولی عصر^(عج)، حضرت مسیح^(ع) نیز ظهور می‌کند و پشت سر آن حضرت نماز می‌خواند و به آن بزرگوار اقتدا می‌کند. شاید هم اشاره‌ای به این باشد که ائمه بزرگوار در رجعت روی زمین ساکن می‌شوند و از مقام والای روحانی به مقام زمینی می‌آیند و در اینجا استقرار پیدا می‌کنند تا آن حکومت طولانی الهی روی زمین اشاعه پیدا کند.

مروری بر جایگاه دعا برای منتظران حضرت مهدی^(عج)

مرا بخوانید تا اجابت کنم

پاسخ به چند سؤال

باید بدانیم از دعا‌هایی که برای درکشان باید به کمال برسیم، دعایی است که برای امام زمان^(عج) وجود دارند. (اللهم کن لولیک ...) است که نخست، سند این روایت براساس آنچه که سند نویسان بیان کرده‌اند، بسیار قوی و صحیح است. دوم اینکه صدور این روایت که دستور به خواندن آن داده‌اند، برای شب بیست و سوم ماه مبارک رمضان است؛ شبی که براساس آنچه رسیده است، به شب قدر بودن اولویت دارد. سوم اینکه این روایت درواقع پاسخی است به آن دسته از کسانی که معتقدند آن حضرت هنوز به دنیا نیامده است، چرا که مفاد واژه‌هایی که در آن به کار رفته است، به زمان حال و هر زمان دیگری دلالت دارد. پس فردی که به دنیا نیامده است، اکنون دعا برای سلامتی او، کاری عبث و خارج از عقلانیت است. ممکن است گفته شود این دعا‌ها که از ناحیه ائمه^(ع) صادر شده و برای سلامتی آن حضرت بیان شده‌اند، در زمانی است که آن حضرت هنوز به دنیا نیامده است. جواب داده خواهد شد نخست اینکه بیان دعا از ناحیه دیگر ائمه^(ع) به آن دلیل است که این آموزش داده شود که در زمان غیبت باید چگونه برای امام زمانتان دعا کنید و دوم اینکه یکی از کسانی که امام زمان می‌تواند باشد، همان امامی است که در آن موقع این دعا را آموزش می‌دهد، زیرا او نیز امام زمان خودش است که باید مردم برای کسب فیض از این دعاها برای خودش بهره ببرند.

دعا برای امام عصر

یکی از دعا‌هایی که باعث می‌شود به رشد برسیم، دعا برای امام هر عصر است. دعایی که فرمودند در هر زمان و هر ساعتی باید خوانده شود و این توصیه‌ها نه تنها برای آن امام همام است که خدای تعالی سلامتی و جود آن بزرگوار را تضمین کرده است که «لاتخلوا الأرض من حجة...»، بلکه برای آماده‌سازی خویش آن هم برای درک وجود آن عزیز است. یعنی کمالات و جودی منتظران باید به مرحله‌ای برسد تا بتوانند عظمت و وجود آن حضرت را درک کنند، غسل در آتشک زدم کاهل طریقت گویند پاک شو اول و پس دیده بر آن پاک انداز